

Motion till riksdagen

1985/86:324

Ingemar Eliasson m. fl. (fp)

Avgivande av förklaring enligt artikel 46 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (prop. 1985/86:94)

Sverige har sedan 20 år tillbaka godtagit att svenska medborgares klagomål på kränkningar av Europakonventionen får prövas av Europadomstolen. Så har också skett i ett par uppmärksammade fall – t.ex. fallet Sporrong–Lönnroth mot Sverige, vilket visar betydelsen av att denna möjlighet till prövning står öppen för svenska medborgare.

Att Sverige skall respektera konventionen och dess standardkrav på medborgarskydd råder det allmän enighet om. Det är ur den synpunkten också konsekvent att Sverige även i fortsättningen godtar Europadomstolens domsrätt, när enskilda medborgare klagat på brister i vårt rättssystem. Det är i sig en garanti för att respekten för medborgarskyddet förblir allmänt omfattat i vårt land. Vi biträder alltså propositionens synsätt i denna fråga.

Vårt förhållande till Europakonventionen i andra hänseenden har på senare tid blivit oklart i tilltagande grad. Åtgärder behövs därför för att komma till rätta med detta.

Vad vi här syftar på är bl. a. att svenska regeringen i beslut den 20 februari 1986 hävdade att staten ej är skyldig att utge ersättning till andra sakägare i Sverige som drabbats på samma sätt som klagandena i fallet Sporrong–Lönnroth. Detta pekar på den osäkerhet som finns om hur Europadomstolens domar skall tillämpas i Sverige och vilken räckvidd de har på likartade fall. Det är rimligt att det skapas klarhet i huruvida andra svenskar automatiskt skall kunna påräkna samma rättssäkerhetsgarantier, som domstolen ansett skall finnas för den som aktivt klagat på missförhållanden i landet.

Hur Sveriges respekt för konventionen i vår inhemska rättstillämpning fungerar är också ifrågasatt i andra uppmärksammade fall. Enligt konventionen har vi bl. a. åtagit oss att medborgare skall ha en effektiv möjlighet att ta upp kränkningar av konventionsskyddet direkt hos inhemska myndigheter – ”inför inhemsk myndighet” – jfr Artikel 13 i konventionen. Men beroende på att konventionen inte anses vara rättskälla på samma sätt som svenska lagar och författningar har konventionens ställning i det svenska rättssystemet blivit oklar.

I teorin hävdas att svenska regler tolkningsvis skulle få anpassas till konventionens krav, men det är oklart hur detta skall kunna fungera i praktiken.

Oklarheter av detta slag har för med sig att flera klagomål riktats mot Sverige för att nonchalera konventionstillämpningen. Om dessa klagomål är berättigade eller inte är svårt att med bestämdhet veta, eftersom någon

formlig prövning av konventionsbestämmelserna som nyss sagts inte sker hos inhemska domstolar och myndigheter. Det leder framför allt till att klagomål riktas mot Sverige utomlands.

Det finns nu flera exempel på att konventionen ställer krav på rättssystemet, som Sverige inte uppfyller, eller där tveksamhet finns, om så är fallet. Kända exempel härpå är anhållande- och häktningstidernas längd, som nyligen utretts, och kravet på domstolsprövning av medborgarskyddsfrågor, som behandlas i konventionen. Det senare aktualiseras bl. a. i Sporrong-Lönnroth-målet.

Även avgöranden från domstolen mot andra länder kan ha intresse, när de berör frågor, som aktualiserats i svensk debatt. Det gäller t. ex. Europadomstolens avgöranden 1981 mot Storbritannien, det s. k. British Rail-målet, som kan ha intresse för den svenska diskussionen om kollektivanslutning till politiska partier via fackliga organisationer. I 1981 års dom ansågs s. k. closed shops otillåtna, dvs. facklig tillhörighet fick inte ställas som villkor för rätten till arbete. Därmed aktualiseras frågan i vad mån föreningsrätten får användas för att fränta medborgarna rättsligt skydd mot långtgående inskränkningar i frågor om den personliga integriteten, som skyddas i konventionen.

En utredning är därför motiverad för att klarlägga, vilka avvikelser eller risker för avvikelser från Europakonventionens krav, som för närvarande är aktuella. För detta skulle behövas en genomgång av olika klagomål, som nu riktats mot Sverige och hur dessa förhåller sig till gällande lagstiftning i vårt land.

I utredningen bör också ingå överväganden om hur domar mot Sverige av Europadomstolen skall behandlas, både då det gäller klagandena själva och andra medborgare, som kan ha drabbats på likartat sätt – jämför regeringens avgörande i fallet Sporrong-Lönnroth som förut berörts. Vidare bör en analys företas av hur svensk förvaltningsprocess förhåller sig till konventionens tillämpningskrav i artikel 6 och 13.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi

att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppgift att utföra en grundlig analys av vårt förhållande till Europakonventionen beträffande de frågeställningar vi aktualiserat i motionen.

Stockholm den 17 mars 1986

Ingemar Eliasson (fp)

Rune Ångström (fp)

Hadar Cars (fp)

Maria Leissner (fp)

Birgit Friggebo (fp)